

Parem vaikne pakane kui sula tuul

Kas Eesti uus külmarekord mõõdeti Põhja- või Lõuna-Koreas?

Ain Kallis

Juba mitme päeva jooksul on internetist lugeda aina ühesuguseid teravmeelsusi: “Kus see jube kliimasoojenemine nüüd on? Ära külmame hoopis!” ja: “Kas see Eesti uus külmarekord mõõdeti Põhja- või Lõuna-Koreas?”

Seoseid kauge Aasia riigiga tekitab aga uudistes kuulnud-loetud Korela nimi. Enamik meist ei teagi, et Korela on riigi kagunurgas päris Vene piiri ääres Piusa jõe kaldal asuv külake. Ja et sealseist elanikest on kõik seotud ilma, täpsemalt vee mõõtmistega.

Korelas töötas aastail 1961–1967 hüdromeetriaajaam, uuesti avati see aastal 2006 – tuli hakata uurima piiriäärsete alade jõgede reostust. EMHI ülesandeks on teha hüdrometeoroloogilisi mõõtmisi, TTÜ aga määrab Piusa vee keemilisi näitajaid.

Miks just Korela?

Ilmaandmeist mõõdab sealne automaatjaam pidevalt õhutemperatuuri, vaatlejad aga kaks korda päevas sademete kogust ning hommikuti lume paksust.

Miks ei ole varem Korela ilmale sellist tähelepanu osutatud? Kas varem pole seal midagi ekstreemset mõõdetud? Lühidalt vastates – on küll, nimelt päris mitmel aastal on talviti seal registreeritud kõva pakast. Näiteks 2008. aasta kõige madalam temperatuur Eestis $-19,1^{\circ}$ saadi 5. jaanuaril just nimetatud paigas, mullu oli temperatuurinäit päris “põhjas” $-33,3^{\circ}$!

Miks ei ole siis noid andmeid kuu või aasta rekordeiks ülendatud? Asi on selles, et sealsed ilmaandurid on ette nähtud vaid abistamiseks hüdrolooge nende arvutuste tegemisel. Väga madalaid külmakraade näitavad ka mitmed teised sügavates jõe- või järveorgudes asuvad väikesed hüdromeetriaamad (varem nimetati neid postideks), nagu Taheva, Piigaste jt.

Ilmarekordeid registreeritakse aga vaid suurtes meteojaamades, mida on Eestis 26. Need jaamad peavad iseloomustama kas suuremate piirkondade kliimat (Türi, Valga jt) või andma teavet sünoptikuile mereilma prognoosiks (Ristna jt).

Tartu-Tõravere jaama andmed on näiteks karakterseid Tartumaa kliimale, lisaks on ta maailma meteoroloogiaorganisatsiooni jaoks päikesekiirguse mõõtmise baasjaam, mis iseloomustab Ida-Euroopa kiirguskliimat.

Seega sai tänavuse näärikuu ametlikuks miinimumtemperatuuriks viimasel kuupäeval Jõgeval mõõdetud

–26,3 kraadi. Nüüd vastus päringutele, miks Tartu ilm tuleb Tõraverest, mitte kusagilt linna keskelt. Tartu linn, nagu ka mitmed teised asulad, on väga mitmekesise reljeefiga, sellest on tingitud ka kohalik mikrokliima. Muide, ega Tõraver, Tartu ja Ülenurme lennujaama ilmadel väga suurt vahet polegi, vaid paar kraadi!

Hoopis raskem on määrata tuule mõju õpilastele külmapühade väljakuulutamiseks. Esiteks, kuidas ja kus määrata tuult linna keskel 10 meetri kõrgusel? Milline näit võtta temperatuuri mõõtmisel aluseks?

EMHI koduleheküljel (www.emhi.ee) olevalt kaardilt saab nii õhutemperatuuri kui tuule ning tajutava külmatunde näidud kätte.

Selle arvutamisel on lähtutud aga viimase tunni keskmisest tuulest ning õhukülmast suuremates ilmajaamades. Tuule mõju sõltub teatavasti paljus vastava maakoha mikrokliimast.

Mis too külmatunne ehk tuulekülmatunde ekvivalent siis on? See peaks näitama, milline on kõndiva inimese näol tajutav temperatuur, kui külma (2 m kõrgusel meteo-onnis) ja tuult 10 m kõrgusel on nii- ja niipalju.

Külmalaine põhjus

Sakslaste järgi ristitud kõrgrõhkkond Dieter laiutab Siberist kuni pea Lääne-Euroopani välja. Ohvreid loetakse juba saja ümber. Itaalia kardab lähenevat 15kraadist pakast, kuid Põhja-Jäämerel valitsesid äsja plusskraadid ning kauge Jakutsk sai uueks soojarekordiks –13,1°!

Kas tõesti on maakera põhja- ja lõunapoolused oma kohad vahetanud, nagu kardetakse?